

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

SPRENDIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIO TEISMO 2003 M. GEGUŽĖS 30 D. NUTARIMO IŠAIŠKINIMO

2004 m. vasario 13 d.

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Armano Abramavičiaus, Egidijaus Kūrio, Kęstučio Lapinsko, Zenono Namavičiaus, Augustino Normanto, Jono Prapiesčio, Vytauto Sinkevičiaus, Stasio Stačioko, sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

dalyvaujant suinteresuoto asmens – Lietuvos Respublikos Seimo atstovams byloje Nr. 21/2003 Seimo nariui Petruui Papovui ir Seimo kanceliarijos Teisės departamento vyriausiajam specialistui Pranui Žukauskui,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsniu, Teismo posėdyje 2004 m. vasario 11 d. išnagrinėjo Lietuvos Respublikos Seimo nario Petro Papovo prašymą išaiškinti šias Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 86, 87 straipsnių papildymo bei pakeitimo ir įstatymo papildymo 88¹ straipsniu įstatymo 4 straipsnio 2 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 11 d. nutarimo Nr. 457 „Dėl Vilniaus apskrities viršininko atleidimo“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai bei Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ 9 straipsnio 1 daliai“ nuostatas:

1) „Formuluotė „valstybės pareigūnai, kurie pagal Konstituciją ir įstatymus turi įgaliojimus kontroliuoti ar prižiūrėti savivaldybių veiklą“ aiškintina kaip apimanti ir tuos valstybės pareigūnus, nuo kurių sprendimų priklauso savivaldybių tarybų kompetencijos, numatytos Konstitucijoje ir įstatymuose, įgyvendinimas“ (Nutarimo motyvuojamosios dalies I skyriaus 8.1 punktas);

2) „<...> savivaldybės tarybai atskaitingų institucijų pareigūnai <...> negali tuo pat metu būti savivaldybių tarybų nariais“ (Nutarimo motyvuojamosios dalies I skyriaus 8.3.2 punktas).

Konstitucinis Teismas

nustatė:

I

1. Konstitucinis Teismas 2002 m. gruodžio 24 d. byloje Nr. 49/2000 priėmė nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 3 straipsnio 3 dalies (2000 m. spalio 12 d. redakcija), 3 straipsnio 4 dalies (2000 m. spalio 12 d. redakcija), 5 straipsnio 1 dalies 2 punkto (2000 m. spalio 12 d. redakcija), 18 straipsnio 1 dalies (2000 m. spalio 12 d. redakcija), 19 straipsnio 1 dalies 2, 3, 4, 8, 15 punktų (2000 m. spalio 12 d. redakcija), 21 straipsnio 1 dalies 1, 5, 7, 9, 12, 15, 16, 17, 18 punktų (2000 m. spalio 12 d. redakcija), šios dalies 6 punkto (2000 m. spalio 12 d. ir 2001 m. rugsejo 25 d. redakcijos) ir šios dalies 14 punkto (2000 m. spalio 12 d. ir 2001 m. lapkričio 8 d. redakcijos), taip pat dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 119 straipsnio pakeitimo įstatymo taikymo tvarkos konstitucinio įstatymo, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 119 straipsnio pakeitimo įstatymo taikymo tvarkos konstitucinio įstatymo įrašymo į konstitucinių įstatymų sąrašą įstatymo atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (Žin., 2003, Nr. 19-828).

2. Konstitucinis Teismas 2003 m. gegužės 30 d. byloje Nr. 21/2003 priėmė nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 86, 87 straipsnių papildymo bei pakeitimo ir įstatymo papildymo 88¹ straipsniu įstatymo 4 straipsnio 2 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 11 d. nutarimo Nr. 457 „Dėl Vilniaus apskrities viršininko atleidimo“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai bei Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ 9 straipsnio 1 daliai“ (Žin., 2003, Nr. 53-2361; toliau – ir Nutarimas).

3. Seimo narys P. Papovas, buvęs pareiškėjo – Seimo narių grupės atstovu byloje Nr. 49/2000 ir suinteresuoto asmens – Seimo atstovu byloje Nr. 21/2003, 2004 m. sausio 6 d. prašymu prašo Konstitucinį Teismą išaiškinti kai kurias Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. bei 2003 m. gegužės 30 d. nutarimų nuostatas.

4. Konstitucinis Teismas 2004 m. sausio 26 d. priėmė sprendimą dėl prašymų išskyrimo, kuriuo nusprendė Seimo nario P. Papovo 2004 m. sausio 6 d. prašymą išskirti į du savarankiškus prašymus: prašymą išaiškinti kai kurias Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimo nuostatas ir prašymą išaiškinti kai kurias Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d. nutarimo nuostatas.

5. Konstitucinis Teismas 2004 m. vasario 11 d. priėmė sprendimą „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimo išaiškinimo“, kuriuo išaiškino

kai kurias Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimo nuostatas.

6. Seimo narys P. Papovas prašo išaiškinti šias Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d. nutarimo nuostatas:

1) „Formuluotė „valstybės pareigūnai, kurie pagal Konstituciją ir įstatymus turi įgaliojimus kontroliuoti ar prižiūrėti savivaldybių veiklą“ aiškintina kaip apimanti ir tuos valstybės pareigūnus, nuo kurių sprendimų priklauso savivaldybių tarybų kompetencijos, numatytos Konstitucijoje ir įstatymuose, įgyvendinimas“ (Nutarimo motyvuojamosios dalies I skyriaus 8.1 punktas);

2) „<...> savivaldybės tarybai atskaitingų institucijų pareigūnai <...> negali tuo pat metu būti savivaldybių tarybų nariais“ (Nutarimo motyvuojamosios dalies I skyriaus 8.3.2 punktas).

II

Konstitucinio Teismo posėdyje suinteresuoto asmens – Seimo atstovas byloje Nr. 21/2003 P. Papovas iš esmės pakartojo savo prašymą išaiškinti kai kurias Nutarimo nuostatas ir paaiškino šiame prašyme išdėstytus motyvus.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

1. Konstitucinio Teismo nutarimas yra vientisas. Jo nutariamoji dalis yra grindžiama motyvuojamosios (konstatuojamosios) dalies argumentais. Todėl aiškindamas savo nutarimą Konstitucinis Teismas yra saistomas tiek nutarimo nutariamąsios, tiek motyvuojamosios dalies turinio.

Dėl Konstitucinio Teismo nutarimo aiškinimo priimtas sprendimas yra neatskiriamas nuo Konstitucinio Teismo nutarimo (Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 12 d. sprendimas).

2. Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsnio 3 dalį Konstitucinis Teismas privalo aiškinti savo nutarimą, nekeisdamas jo turinio.

3. Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas *inter alia* suponuoja jurisprudencijos tęstinumą (Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d. nutarimas).

Šiame kontekste pažymėtina, kad Konstitucinis Teismas 2004 m. vasario 11 d. priėmė sprendimą „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimo išaiškinimo“, kuriuo išaiškino kai kurias Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimo nuostatas.

II

1. Seimo narys P. Papovas prašo išaiškinti Nutarimo nuostatą „Formuluotė „valstybės pareigūnai, kurie pagal Konstituciją ir įstatymus turi įgaliojimus kontroliuoti ar prižiūrėti savivaldybių veiklą“ aiškintina kaip apimanti ir tuos valstybės pareigūnus, nuo kurių sprendimų

priklauso savivaldybių tarybų kompetencijos, numatytos Konstitucijoje ir įstatymuose, įgyvendinimas“ (Nutarimo motyvuojamosios dalies I skyriaus 8.1 punktas).

1.1. Iš prašymo matyti, kad prašoma išaiškinti, kokie valstybės pareigūnai pagal Nutarimo motyvuojamosios dalies I skyriaus 8.1 punkto nuostatą „Formuluotė „valstybės pareigūnai, kurie pagal Konstituciją ir įstatymus turi įgaliojimus kontroliuoti ar prižiūrėti savivaldybių veiklą“ aiškintina kaip apimanti ir tuos valstybės pareigūnus, nuo kurių sprendimų priklauso savivaldybių tarybų kompetencijos, numatytos Konstitucijoje ir įstatymuose, įgyvendinimas“ priskirtini prie pareigūnų, turinčių įgaliojimus kontroliuoti ar prižiūrėti savivaldybių veiklą ir dėl to negalinčių būti savivaldybių tarybų nariais.

1.2. Prašomos išaiškinti nuostatos formuluotė „įgaliojimai kontroliuoti ar prižiūrėti savivaldybių veiklą“ buvo naudota Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarime, o Konstitucinio Teismo 2004 m. vasario 11 d. sprendime išaiškinta, kad formuluotė „įgaliojimai kontroliuoti ar prižiūrėti savivaldybių veiklą“ reiškia, kad atitinkami valstybės pareigūnai (tarnautojai ar kiti asmenys nepriklausomai nuo to, kaip jie vadinami įstatymuose; toliau – valstybės pareigūnai) turi teisę priimti tokius sprendimus, nuo kurių priklauso savivaldybių tarybų sprendimų pagal Konstitucijoje ir įstatymuose apibrėžtą kompetenciją priėmimas ir įgyvendinimas. Pagal Konstituciją savivaldybių tarybų nariai negali būti nelygūs savo teisiniu statusu. Šis konstitucinis reikalavimas būtų pažeidžiamas, jeigu savivaldybės tarybos nariu būtų asmuo, kuris pagal Konstituciją ir įstatymus turėtų įgaliojimus priimti tokius sprendimus, kurie lemtų savivaldybių tarybų sprendimų pagal Konstitucijoje ir įstatymuose apibrėžtą kompetenciją priėmimą ir įgyvendinimą. Būtent dėl to valstybės pareigūnai, kurie pagal Konstituciją ar įstatymus turi įgaliojimus kontroliuoti ar prižiūrėti savivaldybių veiklą, negali tuo pat metu būti savivaldybių tarybų nariais.

Konstitucinio Teismo 2004 m. vasario 11 d. sprendime taip pat konstatuota, kad valstybės pareigūnai, turintys įgaliojimus vykdyti tik organizacinę, techninę ar pan. savivaldybių taryboms atskaitingų vykdomųjų organų, savivaldybių įstaigų ar įmonių kontrolę arba priežiūrą (pavyzdžiui, aplinkosaugos, sanitarijos ir higienos, švietimo, darbų saugos, pramonės ir prekybos, statybų, mokesčių administravimo, raštvedybos ir daugelyje kitų sričių), negali būti priskiriami prie valstybės pareigūnų, turinčių teisę priimti sprendimus, nuo kurių priklauso savivaldybių tarybų sprendimų pagal Konstitucijoje ir įstatymuose apibrėžtą kompetenciją priėmimas ir įgyvendinimas. Tokie valstybės pareigūnai gali eiti savo pareigas ir tuo pat metu būti savivaldybių tarybų nariais. Sprendžiant, ar tam tikras valstybės pareigūnas priskirtinas prie valstybės pareigūnų, turinčių teisę priimti sprendimus, nuo kurių priklauso sprendimų pagal Konstitucijoje ir įstatymuose apibrėžtą kompetenciją priėmimas ir įgyvendinimas, ir dėl to negalinčių tuo pat metu būti savivaldybės tarybos nariu, kiekvienu konkrečiu atveju turi būti įvertintas jam Konstitucijoje ir įstatymuose

nustatytų įgaliojimų turinys.

1.3. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus konstatuotina, kad Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d. nutarimo motyvuojamąsios dalies I skyriaus 8.1 punkto nuostata „Formuluotė „valstybės pareigūnai, kurie pagal Konstituciją ir įstatymus turi įgaliojimus kontroliuoti ar prižiūrėti savivaldybių veiklą“ aiškintina kaip apimanti ir tuos valstybės pareigūnus, nuo kurių sprendimų priklauso savivaldybių tarybų kompetencijos, numatytos Konstitucijoje ir įstatymuose, įgyvendinimas“ *inter alia* reiškia, kad valstybės pareigūnai (tarnautojai ar kiti asmenys nepriklausomai nuo to, kaip jie vadinami įstatymuose), pagal Konstituciją ir įstatymus turintys įgaliojimus priimti tokius sprendimus, nuo kurių priklauso savivaldybių tarybų sprendimų pagal Konstitucijoje ir įstatymuose apibrėžtą kompetenciją priėmimas ir įgyvendinimas, tuo pat metu negali būti savivaldybių tarybų nariais; šis teiginys nereiškia, kad valstybės pareigūnai, turintys įgaliojimus vykdyti tik organizacinę, techninę ar pan. savivaldybių taryboms atskaitingų vykdomųjų organų, savivaldybių įstaigų ar įmonių kontrolę ar priežiūrą, negali tuo pat metu būti savivaldybių tarybų nariais.

2. Seimo narys P. Papovas prašo išaiškinti Nutarimo nuostatą „<...> savivaldybės tarybai atskaitingų institucijų pareigūnai <...> negali tuo pat metu būti savivaldybių tarybų nariais“ (Nutarimo motyvuojamąsios dalies I skyriaus 8.3.2 punktas).

2.1. Iš prašymo matyti, kad prašoma išaiškinti, ar pagal Nutarimo nuostatą „<...> savivaldybės tarybai atskaitingų institucijų pareigūnai <...> negali tuo pat metu būti savivaldybių tarybų nariais“ savivaldybių tarybų nariais tuo pat metu negali būti savivaldybės biudžetinių ir savivaldybės įsteigtų viešųjų įstaigų, įmonių ir organizacijų vadovai.

2.2. Savivaldybės pagal Konstitucijos bei įstatymų apibrėžtą kompetenciją veikia laisvai ir savarankiškai (Konstitucijos 120 straipsnio 2 dalis).

Savivaldybių tarybos, įgyvendindamos Konstitucijos laiduojamą savivaldos teisę, pagal įstatymus gali steigti savivaldybių institucijas, taip pat įstaigas, įmones.

Konstitucinis Teismas 2004 m. vasario 11 d. sprendime konstatavo, kad įstatymų leidėjas turi diskreciją nustatyti, kas (savivaldybių tarybos ar joms atskaitingi vykdomieji organai) turi teisę priimti sprendimus dėl savivaldybių įstaigų, įmonių vadovų skyrimo, šių įstaigų, įmonių priežiūros, – jis turi teisę nustatyti, kad šiuos sprendimus priima savivaldybių tarybos, kad juos priima savivaldybių taryboms atskaitingi vykdomieji organai arba kad šiuos sprendimus priima savivaldybių tarybos, bet jos gali teisę priimti tokius sprendimus perduoti savivaldybių taryboms atskaitingiems vykdomiesiems organams; šiuo atveju savivaldybių tarybų įgaliojimai minėtas teises perduoti savivaldybių taryboms atskaitingiems vykdomiesiems organams turi būti tiesiogiai nurodyti įstatyme. Įstatymu nustatčius savivaldybių tarybų įgaliojimus priimti sprendimus dėl savivaldybių įstaigų, įmonių priežiūros perdavimo savivaldybių taryboms atskaitingiems

vykdomiesiems organams, negali būti paneigta savivaldybių tarybų teisė ir pačioms prižiūrėti šias įstaigas, įmones.

Jeigu įstatymuose nustatyta, kad savivaldybių įstaigų, įmonių vadovai ar jų pareigūnai yra atskaitingi savivaldybių taryboms už savo ar atitinkamų įstaigų, įmonių veiklą, tai jie tuo pat metu negali būti tų savivaldybių tarybų nariais. Priešingu atveju būtų iškreipta savivaldybių tarybų (kaip teritorinių bendruomenių atstovybių) teisė prižiūrėti joms atskaitingų įstaigų, įmonių (jų vadovų ar pareigūnų) veiklą, nes susidarytų tokia teisinė situacija, kai savivaldybių taryboms atskaitingų įstaigų, įmonių vadovai ar pareigūnai prižiūrėtų patys save (savo pačių veiklą), būtų atskaitingi patys sau.

2.3. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus konstatuotina, kad Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d. nutarimo motyvuojamosios dalies I skyriaus 8.3.2 punkto nuostata „<...> savivaldybės tarybai atskaitingų institucijų pareigūnai <...> negali tuo pat metu būti savivaldybių tarybų nariais“ reiškia, kad jeigu įstatymuose nustatyta, kad savivaldybių įstaigų, įmonių vadovai ar jų pareigūnai yra atskaitingi savivaldybių taryboms už savo ar atitinkamų įstaigų, įmonių veiklą, tai jie tuo pat metu negali būti tų savivaldybių tarybų nariais.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsniu, Konstitucinis Teismas

nusprendžia:

Išaiškinti, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo 86, 87 straipsnių papildymo bei pakeitimo ir įstatymo papildymo 88¹ straipsniu įstatymo 4 straipsnio 2 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 11 d. nutarimo Nr. 457 „Dėl Vilniaus apskrities viršininko atleidimo“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai bei Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos“ 9 straipsnio 1 daliai“:

1) motyvuojamosios dalies I skyriaus 8.1 punkto nuostata „Formuluotė „valstybės pareigūnai, kurie pagal Konstituciją ir įstatymus turi įgaliojimus kontroliuoti ar prižiūrėti savivaldybių veiklą“ aiškintina kaip apimanti ir tuos valstybės pareigūnus, nuo kurių sprendimų priklauso savivaldybių tarybų kompetencijos, numatytos Konstitucijoje ir įstatymuose, įgyvendinimas“ *inter alia* reiškia, kad valstybės pareigūnai (tarnautojai ar kiti asmenys nepriklausomai nuo to, kaip jie vadinami įstatymuose), pagal Konstituciją ir įstatymus turintys įgaliojimus priimti tokius sprendimus, nuo kurių priklauso savivaldybių tarybų sprendimų pagal Konstitucijoje ir įstatymuose apibrėžtą kompetenciją priėmimas ir įgyvendinimas, tuo pat metu negali būti savivaldybių tarybų nariais; šis teiginys nereiškia, kad valstybės pareigūnai, turintys

įgaliojimus vykdyti tik organizacinę, techninę ar pan. savivaldybių taryboms atskaitingų vykdomųjų organų, savivaldybių įstaigų ar įmonių kontrolę ar priežiūrą, negali tuo pat metu būti savivaldybių tarybų nariais;

2) motyvuojamosios dalies I skyriaus 8.3.2 punkto nuostata „<...> savivaldybės tarybai atskaitingų institucijų pareigūnai <...> negali tuo pat metu būti savivaldybių tarybų nariais“ reiškia, kad jeigu įstatymuose nustatyta, kad savivaldybių įstaigų, įmonių vadovai ar jų pareigūnai yra atskaitingi savivaldybių taryboms už savo ar atitinkamų įstaigų, įmonių veiklą, tai jie tuo pat metu negali būti tų savivaldybių tarybų nariais.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Armanas Abramavičius

Egidijus Kūris

Kęstutis Lapinskas

Zenonas Namavičius

Augustinas Normantas

Jonas Prapiestis

Vytautas Sinkevičius

Stasys Stačiokas